

עניני מסחר בשבת ועוד שאלות - שיעור 137

- 1) answering service for שבת 2) answering machine
 3) use of tape recorder for שיעור 4) FAX 5) VCR connected to TV
 6) use of a monkey to do מלאכות 7) maintenance crew for building complex

I. אם מותר להעמיד סרסור (answering service) למסחרו בשבת ויום טוב כדי לעשות מלאכתו

א) עיין בשו"ת מנחת יצחק (ה - י"ד) דיש בזה כמה חששות (א) דהרי הוא קובע להסרסור מלאכתו בשבת ואף אם יהיה באופן דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד מ"מ אם קובע לו מלאכתו בשבת אסור (שו"ע רמ"ז - ה) לענין איגרת ביד עכו"ם (שו"ע ש"ז - ז) ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת או אם יום השוק הוא שבת" (ב) ויש איסור של שכר שבת (ג) ויש בזה משום מראית עין ואינו חושש משום לפני עור או מסייע לדבר עבירה משום דאין זה בתרי עברי דנהרא ועוד דהוא קודם זמן איסורו והוא מומר ישראל (עיין בשיעור 135)

ב) ועיין באג"מ (ד - נ"ג) בענין שכירת עכו"ם לעבוד בבאנק (bank) של יהודים ביו"ט במקום הפסד מרובה דיש להתיר אפילו כשהמלאכה מוכרח להעשות בשבת כהא דמכס (רמ"ז - ו) שכיון דהחשיבו רבנן עסקים גדולים כהפסד ולא כמניעת ריוח ומשום שאיכא בהילות לעסקים כאלו התירו אבל בשביל מניעת ריוח אסור וזה מותר דוקא בדרך קבלנות דהיינו שאומר לו כל מה שתעשה יהיה לך בכל דבר הצריך להעשות כך וכך ובאופן זה אין איסור של קובע מלאכתו בשבת ואין איסור שכר שבת ומראית עין (רמ"א רמ"ז - ו ואג"מ ש"ס)

ג) אם יש להתיר משום אמירה דאמירה עיין בשו"ת אור לציון (כ"ג) דזה תלוי אם הנכרי השני שליח הנכרי הראשון או מעשה של נכרי הראשון רק מעשה קוף והנכרי השני שליח ישראל ויש להסתפק האם החות יאיר התיר אמירה דאמירה גם באופן שהנכרי השני יודע שעושה את המלאכה עבור הישראל עיין ספר מלכים אמניך (דף ר"ה)

ד) שמעתי מרב מנשה קליין דאין יכול לדמות נידון דידן למכס דאם מתירים בנידון דידן הכל מותר וכן שמעתי מרב דוד פיינשטיין

II. אם מותר לחבר טלפון מע"ש למזכירה אלקטרונית (answering machine) במסחרו

א) עיין במנחת יצחק (ה - י"ד) שהמדבר לתוך התקליט שמחובר לטלפון ונקלט שם דיבורו יש משום כתיבה (תשובת בית יצחק י"ד ז' - צמפתחות ל"ה) ויש איסור מטעם אמירה לעכו"ם אם נאמר דגם רמז או גילוי דעת הוי כאמירה ואף אמירה דאמירה מותר קודם שבת לחתם סופר (צ"ל ש"ז ד"ה "ואפילו") וכל שכן ע"י מכונה מ"מ כתב בשו"ע הרב (ש"ז - ח) דדוקא בשאין המלאכה נעשית בחפצים של ישראל והרי בנידון דידן נעשה בחפץ של ישראל וכ"כ בספר נזר ישראל (צליקוטי רימ"א סוף ס"ק ה) לענין אמירה דאמירה קודם שבת וכ"כ השו"ע הרב (ש"ז - ל"ה) דאסור לישראל לומר לו טול כלים אלו או חפץ זה ועשה בו מלאכתך בשבת אבל אם הנכרי עושה מעצמו אין צריך למחות וע"ע בחיי אדם (כלל ס"ז - ז) דאם הנכרי מבשל לעצמו בבית ישראל בעצים של ישראל דצריך למחות בידו דאל"כ מחזי כאלו הוא שלוחו ולכן אם ראה ישראל ושתק אדעתיה דישאל קעביד ועיין בשו"ת ערוגת הבושם (מ"ח). ועוד צריך עיון איך ישתייך ההיתר של רמיזה הלא עפ"י רוב נעשית המלאכה בחפצים של ישראל (עיין בספר אמירה לעכו"ם דף 23-24)

ב) ובשו"ת שבט הלוי (ה - כ"ה) חשש משום איסור שכר שבת אבל בלא מסחר משמע דמותר ולא כהמנחת יצחק

ג) עיין בשו"ת חלקת יעקב (ג - ז"ד) דעיקר חשש הוא משום דמכוין ביחוד מלאכתו על יום השבת ובאוטומאט (automat) אינו מכוין מלאכתו ליום השבת אדרבה ניחא ליה

שכל הסחורה המונחת באויטומאט יזדכן קודם השבת ואינו דומה לשעון שבת לנרות דהתם לתענוג והכא למסחר ועוד יש כאן איסור משום זלזול שבת וזה קלקול גדול בעתידות

(ד) ועיין עוד בבאר משה (ו - זקונטרס עלעקטריק - ג) בנידון דידן דאין איסור מקח וממכר או שכר שבת שהקנין חל אחר השבת ואין כוונתם על עיקר המסחר אלא שלא יחשבו אולי פסק מסחרו וכתב שהחלקת יעקב עשה עצמו לדייני גזירה ורב יחידי ובודאי אין בידו לגזור וגם בודאי לא נקבל גזירתו

(ה) ובשו"ת משנה הלכות (חלק י - י"א ג"ז) כתב דאין איסור ברור בהדיבור בתקליט הטלפון ואפשר שהאיסור פעולת החשמל אבל אין כאן איסור כתיבה ורק גרמא על ספק איסור. וכן שמעתי מפיו ועוד אמר לי דאם יש חשש מעשיית מלאכה בחפץ של ישראל יכול להפקירו

1. עיין בשו"ת יחזה דעת (ז - י"ז) דהקלטת טייפ רעקארדער יש בו חשש משום העברה ומוליד בסרטי הרשם קול

2. ובשו"ת אג"מ (י"ד ח' - קע"ג) כתב דלענין מחיקת ה' מתקליט טייפ רעקארדער העלה שאין בזה משום איסורה דמחיקה אלא היות שנראה כמחיקת השם רצוי שימנעו בני אדם למעשה מלעשות כן (ולכן גם אין איסור כתיבה בשבת) ועוד כתב דאסור לכתחלה לעשות רעקארדער מפסוקים בשביל לשמוע הניגון להתענג וזה בגדר מעשה ליצנות ע"ש

למעשה) תקליט המחובר לטלפון עם זה רק לצרכי הבית טוב שלא יעריך אותו מע"ש אבל אם הוא לצורך מסחרו יש על מי לסמוך אם יעריכו לצורך מסחרו וטוב למפקירו ע"ש וצ"ל על הטייפ דכל המדבר אדעתיה דנפשיה מדבר. וכן שמעתי בשם רב ש.ז. אויערבך ורב דוד Steinwurtzl

III. אם מותר לכוין טייפ רעקארדער מערב שבת להפעילו על ידי שעון חשמלי להקליט דברי תורה או חזנית וכדומה

(א) דעת כמה מגדולי דורנו שאין איסור בזה משום הבערה מכל מקום יש לאסור לפחות מדרבנן משום מוליד קול בסרטי הטייפ כמו שאסרו חז"ל (שו"ת יביע אומר ח' - י"ט - י"ח)

(ב) עיין באג"מ (ז - פ"ד) בטעמי האיסור לדבר במייקראפאן (c) דאסור משום דבורו הוא מגדיל ומקטין את העלעקטרי (ב) מטעם שמא יתקן (ג) וגם משום שנתחדש איזה דבר (ד) ומשום מראית עין ובאג"מ (י"ד ח' - קע"ג) כתב דעל מכוונה של רעקארדער שנעשה ע"י זה מלאכה ודאי אסור לעשות זה בשבת ואף בלא מתכוין אם הוא פסיק רישיה

(ג) עיין בשו"ת חלקת יעקב (ג - ג"ז) כללא זה בידינו כל דבר שיש בו נגיעה להחשמל אסור בשבת רק פתיחת המקרר התיירו.

IV. פעולת מכונת פאקס בשבת

(א) בשו"ת חשב האפוד (ג - פ"ז) כתב דכל מי אשר יהיה בזה רק נוגע בקצהו סוף סוף יבא לידי איסורים חמורים

(ב) עיין בשו"ת קנין תורה (ג - י"ז) דפסק לאיסור דלשיטת החת"ס דהיכי שאדם עושה מלאכה בידו ע"י כלי פסקינן כבית שמאי שיש איסור בשביתת כלים וזה שיטת הירושלמי

(ג) אבל שמעתי מחתני וגם מבעל שש"כ דהגרש"ז אויערבך מתיר פעולת הפאקס לנכרי

(ד) שמעתי מרב דוד פיינשטיין דאסור לפתוח הפאקס לשבת אבל אינו מחויב לסגרו וגם אסור להעריך את תקליט לטלפון באופן שהוא מקבל הזמנת מסחר אבל יכול להשים על הטייפ דאנו סגורים בשבת

V. לחבר VCR לדבר הטומאה שנקרא TV שמעתי מרב דוד פיינשטיין דאם דרכו לפתוחו ולסגורו בשבת כמו שעון שבת אסור